

222161

SERIA

C

NUMĂRUL

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

75

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

**REPUBLICA MOLDOVENEASCĂ
A SOVIETELOR**

DE

N. P. SMOCHINĂ

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8, -

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* - 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Seria A. „ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“.

Nr.	Nr.
1. Cum era omul primitiv de I. SIMIONESCU.*	38. Electrochimia și electroliza de N. N. BOTEZ.
2. Viața omului primitiv de I. SIMIONESCU.*	39. Noțiuni de electricitate de ING. CASETTI.
3. Gazuri naturale de I. SIMIONESCU*	40. M. Berthelot de CĂPIT. M. ZAPAN.
4. Albiniile de T. A. BĂDĂRĂU.	41. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN.
8. Furnicile de T. A. BĂDĂRĂU.	42. Goethe ca naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.
9. Viața plantelor de I. SIMIONESCU*	43. Viața'n munți de I. SIMIONESCU.*
10-11. Pasteur de C. MOTAȘ.	44. Principii de biologie de I. SIMIONESCU.
14. Porumbelii mesageri de V. SA-DOVEANU.	45-46. Fauna Mării Negre de BĂCESCU M. și CĂRAUȘU S.*
15. Planeta Marte de ION PAȘA.	47. Vitaminele de DR. N. GAVRILESCU.*
16. Deia Omer la Einstein de GENERAL SC PANAITESCU.	49. Petrolul de I. SIMIONESCU.*
17. Cum vedem de DR. I. GLĂVAN.	50. Șobolani și șoareci de PROF. RADU VLĂDESCU.*
18. Răzeli X. de AL CIȘMAN.	51. Viața la Ecuator de I. SIMIONESCU.*
19. Omul dela Cucuteni de I. SIMIONESCU.	52. Viața la tropice de I. SIMIONESCU.*
20. Protozoarele de I. LEPSI.	53. E. Roux de PROF. DR. G. MARINESCU.*
21. Fulgerul și trăsnetul de C. G. BRADEȚEANU.	54. Cutremurele de I. SIMIONESCU.*
22. Nabuloasele gazoase de M. E. HEROVANU.	55. Cum biruie viața de DR. VASILE ZAHARESCU.*
23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU.	56. Plante carnivore de I. POPU-CĂMPEANU.*
24. Scrisori cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU.	57. Chihlimbarul de A. RABICHON
25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU.	58. Newton de O. ONICESCU.*
26. Mercur și V. nus de C. NEGOIȚĂ.	59. Futurii de zi de I. SIMIONESCU.*
27. Reumatism și arterioscleroza de DR. M. CAHĂNESCU.	60. Fluorurile de noapte de I. SIMIONESCU*
28. Oameni de inițiativă de APOSTOL D. CULEA.	61. Giande cu secreție internă de PROF. DR. C. PARHON.*
29. Henri Ford de ING. N. GANEA.	62. Sarea de PROF. I. SIMIONESCU.*
30. Musca de I. MUREȘANU.	63. Circulația material de PROF. I. SIMIONESCU.*
32. Cifrele de G. M. LĂZĂRESCU.	64. Paseri de apă de C. S. ANTONESCU.*
33. Animale de demult de I. SIMIONESCU.	65. Flori de primăvară de I. SIMIONESCU.*
34. Lămurirea potopului de I. SIMIONESCU.	66. Din viața marilor fizicieni și chimiști de C. ALLACI.*
35. Din viața oamenilor întreprinzători de APOSTOL D. CULEA.	67. Descartes de O. ONICESCU.*
36. Societatea nașunilor de ARTUR GOROVEI.	68. Stelele noul de C. ARGINTEANU.*
37. Ficatul și boala lui de DR. M. CĂHĂNESCU.	69. Strejăria de V. GHEȚEA*
	70. Invățătura în India de TH. SIMENSCHY*
	71. Plante străine din comerț de I. POPU CĂMPEANU.*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.	Nr.
2. Despre tovărășii de PREOT. C. DRON.	8. Sifilisul de DR. F. GHEORGHIU.
3. Despre scarlatină de DR. I. GHEORGHIU.	10. Votul obștesc de A. GOROVEI.
7. Morcovul și alte legumă de P. ROZIADE.	14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.*
	15. Alegerea semințelor de C. LACRI-ȚIANU.

SERIA C.

No. 75

**CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ**

**REPUBLICA MOLDOVENEASCĂ
A SOVIETELOR**

DE

N. P. SMOCHINĂ

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

23.363

CEREȚI **222161**

CATALOAGELE

GENERALE ȘI SPECIALE

DE LA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”

SE TRIMET GRATUIT

REPUBLICA MOLDOVENEASCĂ A SOVIETELOR

Teritoriul. Republica Moldovenească a sovietelor ocupă un teritoriu de 8.434 km. p. Este situată între 48° 12' și 46° 32' latitudine nordică și 28° 30' și 30° 06' longitudine estică după observatorul de Greenwich. Ea s'a format din trei ocruguri sau regiuni: Balta, aproape în întregime, Odesa și Tulcinsk. Are o formă triunghiulară cu baza pe Nistru, pe o întindere de 250 km. Această delimitare i s'a dat mai mult din punct de vedere politic și administrativ fără a ținea seamă de granițele sale istorice și etnice.

La nord se mărginește cu ocrugul Tulcinsk și Moghilev; la est cu România, cam din dreptul Sorociei și până aproape de Cetatea-Albă; la sud-vest cu ocrugul Odesa, la vest cu Pervomaisc.

Relieful acestui stat vecin este la fel cu cel basarabean; el reprezintă o câmpie compusă în bună parte din cernoziom, cu o temperatură moderată. Partea de nord are păduri bogate. Centrul grupează pădurile și luncile în jurul raioanelor Bârză și Râmnița, iar mai spre sud, în raionul Dubăsari pădurile prezintă continuarea celor din Basarabia. Regiunea codrilor ocupă 10% din totalul teritoriului. Materialul lemnos conține în cea mai mare parte stejar, frasin și ulm.

Teritoriul este udat de Nistru, Camenca, Selous, Molochiș, Codima, Râmnița-uscă, Tiligul, Igurluc, Biloci, Tresteaneț, Juravca. Unele din aceste râu-

șoare în timpul secetei sunt aproape secate, ca Răutul din Basarabia sau Bahluiul de lângă Iași.

Populația. Numărul total al locuitorilor întrece cu mult cifra de 600.000 de suflete. Majoritatea lor absolută, 70 / —80 / o constituie Moldovenii, populație autohtonă, peste care în decursul vremurilor au venit alte popoare, străine. Restul îl compun ucrainenii, rușii, germanii, polonezii, cehii. Orașele sunt locuite de o populație amestecată iar la periferii predomină elementul moldovenesc.

Atât localitățile, cât și locuitorii poartă denumiri românești. De pildă în raionul Camenca avem sate ca: Rotari, Valea-adâncă; în raionul Cruti: Budăi, Bursuc, Efodie, Strâmba, Plochi, sat care și trage originea dela romani; în raionul Balta: Brânzari, Pârlita, Moșneagu, Păsat; în raionul Ananiev, pe românește Nani: Mihăleuca, Șerpele. Tocila; în raionul Codima: Păsătel, Racul; în raionul Birzula, pe românește Bârzu: Hârtop, Coșar, Dabija, Lunca; în raionul Valea-Hoțului: Plosca, Frăsănica, Valea-Hoțului; în raionul Râbnîța, căruia transnistrienii îi spun Râmnița: Sărățai, Hârjău, Domnița, Izvoraș, Boghiul, Butuceni, Jura; în raionul Ocna-Roșie: Floarea, Ilie, Untul; în raionul Dubăsar: Dubău, Doi-bani, Mahala, Lunca, Pârîta, Crăcănata, Brânză; în raionul Grigoriopol, căruia locuitorii români îi spun Ciorna: Hârtop, Prăsilă, Măriana, Stratulat, Ghilacău; în raionul Tiraspol, căruia transnistrienii îi spun Trispolea: Teiu, Tocmagiu, Burlac; în sfârșit în raionul Slobozia: Glinaia, Caragaci, Slobozia. În nordul republicei găsim nume de familie ca: Negru-Vodă, Burlacu, Lepădatu, Oprea, se află și în centru, Minciună, Dihori; în centru avem: Bivol: Buzatu, Ureche, Cucimă, Pae-rele, Paloșel, Mititelu, Raiu, Dâru, Munteanu, Verdiș, Malai, Chirița, Hâncu; către sud găsim: Tudor, Popescu, Sai-în-sus, Cântă-bine, Ochiul. Apoi avem nume de familie împrumutate dela păsări, ca: Tur-

turică, Stigleț, Cucu, Ciocârlan, Vrabie Coțofană, sau—plante mirositoare: Busuioc, Trandafir, Ghizdoavă, Floare, Liliac, Ghirlandă, Leușteanu, etc.

Bogățiile solului și subsolului. Atât solul, cât și subsolul Republicii Moldovenești prezintă o regiune foarte bogată, socotită „grădina împodobită“ a „Uniunii Sovietice“. O bună parte din teren este ocupat cu vii, care produc anual 9 milioane tone de vin, pomi fructiferi, livezi, zarzavaturi, etc. Vinurile, fructele și legumele se exportează în interiorul Rusiei, unde sunt în mare căutare. La expozițiile anuale dela Chiev, Odesa și Moscova ele ocupă locul de frunte. 80% din cultivatori sunt Moldoveni. În producerea conservelor Republica Moldovenească ocupă locul a 7-lea din toată Uniunea sovietică, fabricând peste 50 milioane de cutii pe an. Acestea sunt destinate nu numai consumului interior, dar chiar și exportului.

Sovhozul adică gospodăria de Stat, cu numele lui Frunză, de lângă Tiraspol, cu o întindere de aproape 500 hectare, exportează pueți și viță de vie până în Crimeea și Caucazia.

În producția cărămidăriei olanelor (Tiraspol), varului și a pietrei de construcție (Râbnița și Dubăsar), deasemeni ocupă un loc însemnat. Cu var ea aprovizionează toată Ucraina. Fabrica de zahăr, iarăși face un mare export.

Statul sovietic dându-și seama de bogățiile imense ale acestui ținut binecuvântat, a trimis în mai multe rânduri specialiști, membri ai Academiei de științe, pentru a studia regiunea și a găsi noi mijloace de exploatare. Cu această ocazie s'a constatat că lutul roșu-brun conține hidrat de aluminiu liber, nisipurile verzi dela nord conțin potasiu, iar pietrele de var din Râbnița constituie un material de prima necesitate pentru fabricarea cimentului de Portland.

Deasemeni raionul Dubăsar prezintă un izvor de mare bogăție prin cultivarea tutunului, cel mai bun

din toată Uniunea sovietică, iar raionul Slobozia este cunoscut prin cultivarea orezului, pe când Camenca, la nord prezintă o stațiune climaterică la fel cu cele din Caucazia. În sanatoriul local vine lumea din cuprinsul Uniunii, unde se vindecă prin cura de poamă, specifică regiunii, și laptele de cumis.

Viața și obiceiurile. Țăranii își muncesc câmpul în comun, în așa numitele colhozuri, adică gospodării colective. Statul, prin oamenii săi de încredere, fixează din timp cantitatea care trebuie să dea fiecare hectar, felul și norma de muncă. În baza calculului de producție prezumtivă el stabilește impozitul. Iar în caz de secetă, autoritățile sătești sunt îndatorate a face cunoscut guvernului cu câteva luni înainte de recoltă, pentru a se face scăzământul impozitului. Altfel țăranii plătesc norma prevăzută la început. La culegerea recoltei statul percepe toate dările ca: împrumut agricol, chiria tractorului și altor unelte agricole, fondul de însămânțare, diferitele impozite, care în total depășesc 30% din recolta calculată. Restul se împarte între țărani după zilele de muncă prestate de fiecare. În acest scop fiecare muncitor de pământ are un livret în care se însemnează odată la cinci zile munca depusă. Plata se face în natură și în bani, după numărul zilelor de muncă, fără a ținea seamă de starea sănătății și a copiilor minori, sau bătrânilor infirmi, întrucât statul sovietic — după noua concepție — se coduce de principiul: cine nu muncește nu mănâncă. Țăranii însă n'au voie a vinde nimic din ceia ce li s'a dat, până ce nu se percep dările dela tot raionul. Abea după aceasta li se încuviințează bâlciuri raionale.

În urma acestor calcule munca agricolă a fost împărțită în patru categorii. Astfel *munca ușoară* cuprinde: cel ce mână calul; căratul gunoiului și a semințelor fără a le încărca și descărca; căratul paielor la treerat; păscutul vitelor; ajutor la se-

mănat; punerea cartofilor pe brazdă și adunarea lor când s'au scos din pământ. *Munca mijlocie* cuprinde: lucrul cu prășitoarea; săpatul legumelor cu hârlețul; punerea răsadului; greblatul cu grebla de cai; scosul cartofilor și altor legume cu plugul: prășitul între rânduri; împrăștierea îngrășămintelor minerale pe câmp; aruncatul snopilor de pe stog; adunarea snopilor în clăi. *Munca grea* cuprinde: săpatul canalelor; mulsul; îngrijirea vitelor; cio-bănitul; îngrijirea cailor; îngrijirea păsărilor; por-căritul; apicultura. *Munca calificată* cuprinde: tractoristul conductor; semănatul cu mâna; fera-rul; lemnarul; sobarul.

Țăranii dispun cum vor numai de produsul muncii de pe locul din jurul casei. Dar acest loc este foarte mic și apoi nu poate fi muncit decât cu mâinele, deoarece nimeni nu are animale de muncă.

Din cauza acestui regim frații noștri de peste Nistru duc o viață destul de strămătorată. Ei sunt mutați oricând dintr'un loc în altul. Drept dovadă avem fapte din trecutul apropiat. Deși populația este puțin mai rară ca în Ucraina, totuși guvernul sovietic hotărîse să strămute 70.000 de locuitori încă pentru anul 1927, în regiunile îndepărtate ale Siberiei, sub motiv de densitate a populației. De fapt însă au fost evacuați din Republica Moldovenească o populație românească împătrit mai numeroasă din cauza vecinătății cu noi; în loc s'a adus o populație străină. Se fac astfel colonizări cu populație devotată Moscovei. Asemenea colonii în mijlocul Moldovenilor, avem în comuna Jura, compusă din răsculații dela Tatar-Bunar, ne-români; în comuna Dorotcaia, compusă din soldații armatei roșii, demobilizați, originari din regiunea Moscovei; în comuna Coșnița, compusă din ruși. Această populație se bucură de un regim excepțional față de cea aborigenă. Pentru ea s'au făcut clădiri noi în mijlocul satelor cu instalații electrice și li s'a

încredințat conducerea atât administrativă, cât și politică asupra Moldovenilor.

Dar cu toate acestea Moldovenii nu-și pierd limba și obiceiul strămoșesc. Astfel în regiunea codrilor din nordul republicii s'a păstrat portul național în întregime. Către câmpie, mai spre sud, el se rărește, păstrând însă brăul roșu, ȋțarii, surmanul, mantaua cu guglă, cămașa de bumbac tivită frumos, pentru zile de sărbătoare și mai ales salba și mărgelele. Deasemeni flăcăii poartă floare la pălărie, iar fetele la piept și ureche.

Românii de peste Nistru totdeauna au căutat să se deosebească de popoarele conlocuitoare. Bunăoară în arta culinară avem cozonacul, pasca *moldovenească*, cea cu brânză, spre deosebire de pasca *rusească*; la încălțăminte ei poartă cibote (cizme) *moldovenești*, făcute de fiecare gospodar, care reprezintă adaptarea opincii la cernoziom, în deosebire de cibotele *rusești*, cele de oraș.

La nuntă întâlnim obiceiul vechi din țară, însă cu mai mare pompă. Cu 2—3 zile înainte vornicelul, călare pe un cal bine împodobit, legat la mână c'un tulpă frumos, merge dela casă la casă de pofteste lumea la nuntă. Intrând în curte, el spune: „a gazdă boeri de țară, i-a poftim vă rog pân afară!“ Intr'o mână el ține plosca cu vin din care cinstește pe cel ce-l întâmpină. Nici o casă din sat nu rămâne trecută cu vederea. În satele vecine invită numai rudele și pe cei cunoscuți; încolo merge călare la pas pe toate drumurile.

În ziua nunții flăcăii cu fetele, perechi, se duc la nuntă. Fata contribuie cu colacii, iar flăcăul o însoțește. După ce s'au adunat cu mirele, au închinat colacii și au contribuit cu ceva parale, tinerii dansează afară, unde cântă muzica. Iar spre seară petrecerea ia sfârșit prin *danțul nunii* care se prinde în horă împreună cu tânăra pereche.

Pe la miezul nopții, un bărbat căsătorit, invită numai pe cei căsătoriți la masa cea mare, care are loc la părinții noului însurat. Aici ei petrec în cântări și polojanii până la răsăritul soarelui. Rolul principal îl deține nuna. Ea stă în capul mesei și comandă pentru meseni, având în permanență 2—3 femei de ale casei, care o servesc. Pe dânsa și pe nunul cel mare, soțul ei, îl *leagă* gazda cu mai multe prosoape, iar pe meseni cu câte unul. Apoi tuturor li se închină câte o pereche de colaci, în schimbul cărora fiecare contribuie cu parale pentru noii căsătoriți.

A doua zi are loc *colacul*, la care se adună femeile care au luat parte la masa cea mare. Aici nuna împletește părul finei în gâțe, iar tânărul ce o ține pe brațe îi pune *capturul* în cap. Este un vechi obicei roman, care amintește captivitatea femeii de către bărbat. De azi înainte ea va purta toată vremea *capturul* pe cap prin care se deosebește de fetele nemăritate.

Cu colindul se umblă numai în ziua întâia. Până spre seară umblă copiii, iar noaptea — flăcăii. Acolo unde sunt fete mari, colindătorii sunt primiți în casa cea mare și invitați la masă de gazdă.

În ajun de Anul Nou, de dimineață, copiii umblă de-a plugul. Ei nu cer voie ca la colind, ci îndată ce au deschis poarta, încep:

Hăis plugușorul cu 12 boi,
La mie pre mie, la coadă cu dălghii,
Săriți cu sămânța
Că să usucă brăzdița.
Săriți cu colacu
Că fărâmə boii pragu.

Haoa-a-a...

Până ce au ajuns la poarta casei, au și terminat cuvintele. Ei sunt grăbiți, căci este vremea aratului și a semănatului. În spate poartă plugușorul, un băț cam de un metru lungime, iar la capăt două

crăcane mici, care reprezintă coarnea plugului și de care se leagă busuioc. Gospodinele îi dăruiesc cu anume colăcei mititei, înșirați pe plug, iar fetele mari caută să le rupă pe furiș câte un fir două de busuioc, care-i bun de dragoste.

Noaptea flăcăii umblă de-a *hăitul*, cu uratul. În multe sate este răspândit și buhaiul, încât răsună văile transnistriene de urături, pocnituri de bici, chiote și alte veselii. Iar în dimineața Anului Nou, copiii umblă de-a sămânța.

Spre Bobotează copiii umblă de-a *chiraleisa*. Purtând în mână o cruce, de care se leagă busuioc, ei aleargă în jurul casei și urează locuitorilor viață plină de belșug și familie bogată în copii.

Femeile la ajunul de Anul Nou și Bobotează umblă cu împărțituri. Pe o turtă așezată pe un colac ele pun sărmale, prune, nuci, etc. Împărțitura o duc la rude, cumetri și vecini, în schimbul cărora obțin altele în loc. Este o comuniune sufletească (care-i leagă și care i-a menținut până astăzi prin această solidaritate tradițională).

Jocurile copiilor deasemeni sunt la fel cu cele din Muntenia, Oltenia, Moldova, Transilvania, până și cu cele dela Românii macedoneni. Iar cântecele populare ne oglindesc străinismul și sufletul curat, plin de jale, al unui frate despărțit de veacuri prin vitregia împrejurărilor de care-i cuprins tot neamul nostru. România este simbolizată prin cuvântul de țară, cum:

„Pasăre din țara mea
Spune : maica ce făcea ?“

Sau :

„Dimineața când mă scol,
Ies afară 'ncetișor
Și'n țară mă uit cu dor...“

Poezia înstrăinării însă este una din cele mai

mișcătoare. Astfel, auzim glasul tremurând și ochii lăcrămând al românului obidit :

De atâta 'nstrăinare
Nu pot merge pe cărare
Ard'o focul, străinătate,
C'am ajuns tare departe :
Peste Nistru, peste ape,
Unde cartea nu răsbate..."

Sau :

„Pe deasupra casei mele
Trec în stoluri păsărele
Și îmi aduc dor și jele
De la neamurile mele...“

Nu mai puțin, Basarabia, creație recentă rusească, ca și Transnistria, poartă numele de Moldova.

Astăzi însă din aceste obiceiuri a rămas foarte puțin, în parte din cauza sărăciei, în parte din cauza interdicției de către regimul actual. Biserica fiind interzisă, religia este prigonită. Cununia religioasă nu există. Copii născuți nu se botează. Moldovenii însă din mai multe sate îi adună din când în când la un loc. Apoi aduc câte un preot ce a mai rămas în viață de la o depărtare de 50—60 kilometri, care în timpul nopții, îi botează pe toți deodată, ascunzându-se de autorități.

Inmormântarea se face fără preot. Dacă mortul a fost fruntaș al regimului, atunci sicriul se învelește în roșu, iar muzica colhozului îl conduce până la cimitir. Țăranii de rând însă sunt duși fără muzică. Bocetul tradițional, ca și crucea de pe mormânt, sunt oprite.

Prin aceste măsuri se urmărește cu tenacitate schimbarea concepției de viață a locuitorilor și înlocuirea obiceiului vechi, socotit cu tendințe naționaliste-șoviniste, prin altul nou, impus de stat. Bunăoară, când un tânăr sau fată, aderenți ai regimului, se căsătorește, colhozul, prin contribuția

obligatorie a tuturor, îi face nuntă pompoasă, le dă cadouri, le acordă concedii de petrecere, etc.

Dar nici aceste măsuri nu prind. Încât nu arareori statul pedepsește chiar pe membrii de partid care pleacă în alte localități, unde nu-i cunoaște lumea, și merg la biserică.

Scurtă privire istorică. Republica Moldovenească a luat ființă la 12 Octombrie 1924, iar la 19 Aprilie 1925 și-a promulgat Constituția. Originea acestui stat este de o dată mult mai veche și el a trecut prin trei faze de dezvoltare românească. Prima epocă aparține lui Duca Vodă, domnul Moldovei, căruia în 1679 i se încredințează și o parte din Ucraina. Nistrul dispare ca graniță. Se întreprind intense colonizări românești, încât cu drept cuvânt lumea slavă l-a numit „primul colonizator” al provinciei de peste Nistru.

Treptat numărul Românilor din acel ținut devine atât de numeros, încât la 1792 împărăteasa Ecaterina II îi dă numele de „**Moldova Nouă**” și intenționează să-l încredințeze prințului Moldovei Mavrocordato Firaris, adică fugarul. Numărul Moldovenilor din acel timp, revine atât de numeros, încât vărul prințului Potiomchin a cerut postul de episcop pe motiv că cunoaște limba moldovenească.

Epoca a treia este cea actuală.

În tot decursul istoriei sale, Românii de peste Nistru au avut aceeași organizație de stat cu cei din țară și au dus o viață comună. Războaiele dintre Ruși și Turci prin expansiunea slavă i-a separat de restul neamului la 1792. Dar, deși despărțiți prin granița Nistrului, ei n’au întrerupt legăturile cu țările române. Peste 20 de ani, la 1812, s’au unit cu basarabienii, având Chișinăul drept centru cultural. Iar anul acesta sau împlinit alți 20 de ani, de când trăesc separat de noi, de data aceasta, fără nici un mijloc de comunicație. Din punct de vedere administrativ și bisericesc ei au

fost conduși de aceleași legiuri ca și frații lor din Moldova. Judecata se făcea la fața locului, după obiceiul pământului, iar cei nemulțumiți recurgeau la divanul domnesc dela Iași. Mitropolia de Proslavia, cu sediul la Huși, avea sub supravegherea sa toată jurisprudența românească până chiar dincolo de Bug. Hirotonirile de preoți se făceau la Huși, iar mitropolitul făcea vizite canonice și lua parte la sfințirea bisericelor din Transnistriană.

Odată cu redeşeptarea popoarelor din Rusia prin proclamarea revoluției, transnistrienii s'au mișcat pentru revendicarea drepturilor lor naționale. Alături de basarabeni ei au dus lupta în comun până la 1918. În anul 1917, la Tiraspol, actuala capitală a Republicii Moldovenești, a avut loc un congres, la care au luat parte basarabeni în frunte cu D. Pan. Halipa și transilvănenii în frunte cu D. profesor universitar Onisifor Ghibu, neobositul luptător național, care a înmănat steagul tricolor românesc, înfipt pe glia strămoșească de peste Nistru. Atât la acest congres, cât și mai înainte și după această dată, glasul unanim al Românilor de peste Nistru a fost pentru unire cu Basarabia și România într'un stat liber și național. Imprejurările însă au împiedecat această realizare.

Mișcarea ucrainiană însă și ucrainizarea aparatului de Stat, îi pune din nou în mișcare. Regiuni întregi se opun ucrainizării care le amenință existența. Moldovenii se ridică spontan de pe tot cuprinsul și cer înființarea statului național. Ba chiar și ucrainenii împestrițați în sate separate printre moldoveni, au aderat la această mișcare. Ziarul „Plugarul Roșu“, prima gazetă românească, ce apărea la Odesa, se pune în serviciul acestei mișcări. Totuși guvernul târăgănea soluționarea problemei. Atunci, la 28 Septembrie 1924, la sesiunea a IV-a a comitetului Executiv Guvernial din Odesa, sosește delegația tuturor satelor moldove-

nești, compusă din: T. T. Cărămănuță, din comuna Caragaci; N. N. Constantin, din comuna Slobozia; N. Z. Orlov, din orașul Tiraspol și H. G. Ojoga, din comuna Sucleia. Ea explică amenințarea la care este supusă din cauza ucrainizării și pe baza principiilor de auto-determinare, cere recunoașterea republicei autonome.

Intrucât însă nici aceasta nu s'a ținut în seamă, atunci la adunarea Comitetului Executiv Pan-Ucrainian, ce a avut loc între 8-12 Octombrie 1924, din nou se prezintă delegația tuturor raioanelor moldovenești, compusă din: Starâi, din raionul Râbnița; Badeev, din raionul Bîrzula; Chioru Ianachi, din raionul Grigoriopol; Păscari, din raioanele Podoliei; Marcu Camburean din raionul Dubăsar, comuna Mahala; Șeitalov din raionul Tiraspol și Corporanu, din raionul Ananiev.

Abia după acest sbucium sovietele au recunoscut oficial provincia transnistriană, ca stat moldovenesc, dar numai *autonom*, nu independent, deși savanții ruși au opinat pentru această din urmă formulă. Partidul ucrainian s'a opus din răspuțeri. Dar, dacă n'a izbutit la împiedecarea înființării republice, a reușit în schimb ca moldovenii să nu fie cuprinși în granițele lor etnice și istorice și i-au schimbat totodată, în de comun acord cu Moscova, directivele sale politice. Partidul ucrainian avea teama că, moldovenii din spre sud, fiind cuprinși în statul lor, Odesa ar fi căzut sub sfera de influență transnistriană. O mică parte din acești moldoveni sunt astăzi grupați în raioane naționale peste 54 la număr, iar restul locuind în mase compacte în alte părți ale Uniunii sovietice, sunt nevoiți să învețe limba statelor respective, cum cea tătarască din Crimeea, cea ucrainiană, cea georgiană din Caucazia, până și cea evreiască pentru moldovenii stabiliți în valea Amurului din Siberia.

Directiva politică a noului stat moldovenesc a

fost îndreptată vădit împotriva României. Chiar primul congres pan-moldovenesc a fost silit să accepte drept capitală permanentă Chișinăul, pe motiv că sovietele nu recunosc alipirea Basarabiei.

Statul autonom moldovenesc are aceiași organizație internă ca și celelalte republici similare sau independente. Din punct de vedere administrativ satul este condus de un soviet sătesc, iar orașul—de un soviet orășenesc. Mai multe sate, împreună cu orașele din jur, formează un raion, în fruntea căruia se află Sovietul Executiv Raional. Membrii săi se aleg din delegații satelor și orașelor care se constituie în Congres Raional. Toate raioanele sunt conduse de congresul sovietic regional, din capitala republicei. Congresul acesta compune consiliul suprem al statului; el alege Sovietul Suprem un fel de parlament local, care numește din sânul său un președinte, egal cu președintele republicei, dar numai ca nume, Sovietul Comisarilor Poporului, adică consiliul de miniștri, din care unul este președinte, adică prim-ministru, iar restul titularii departamentelor; cel de război, căi ferate, externe sunt comuni pentru întreaga Uniune.

Sovietul suprem se convoacă de mai multe ori pe an, în ședințe plenare, de câte 8—12 zile. El trimite din sânul său reprezentanți în sovietul suprem al Ucrainei, iar acesta—în acela al Uniunii întregi, la Moscova.

Această linie administrativă merge din jos în sus dela periferie spre centru. Ea este menită să reprezinte voința națională a popoarelor autohtone și prezintă asemănare cu zemstvele țariste.

Organizarea de partid, adevăratul conducător al statului, urmează aceiaș paralelă. Satul reprezintă o celulă sau nucleu. Membrii nucleului, delegați ai raioanelor, constituie comitetul raional de partid, iar în capitala republicei ei formează congresul regional moldovenesc de partid; din sânul

lor aleg un comitet regional de partid. Și ei trimit, la fel delegați în partidul comunist (bolșevic) ucrainean, iar de la Chiev se aleg delegați pentru Moscova. Acolo din sânul tuturor popoarelor se alege un Biurou politic, care dirijează toate destinele Uniunii sovietice și din care nu fac parte nici măcar toți comisarii poporului.

Acest Biurou politic, ca și Partidul Comunist (bolșevic) din Uniunea sovietică, este condus de Iosif Visarionovici Djugașvili, cu numele pseudonim de Stalin, adică de oțel. El deține calitatea de secretar, întrucât dela înlăturarea lui Zinoviev titlul de președinte a fost desființat.

Linia de partid reprezintă instituția, sub altă formă, a foștilor guvernatori; ea înfățișează pe reprezentantul forței centrale. Conducătorii din toate republicele și oblaștiile naționale se numesc de Biuroul politic, adică de Stalin sub a cărui supraveghere și directive lucrează. Deși rolul partidului a fost recunoscut abea de ultima Constituție, în fapt însă el totdeauna a jucat un rol primordial, servind și ca punte de unificare a tuturor provinciilor cu tendințe separatiste.

Educația și învățământul. În școala de toate gradele educația se împarte în: internațională, de clasă, militară-izică-culturală, tehnică și artistică.

La educația internațională se demonstrează că inegalitatea de clase a creat sclăvia, subjugând pe cei slabi celor tari.

La educația de clasă se urmărește inocularea iubirii elevilor față de muncitori, sex, naționalitate și totodată ura față de trecut.

Înainte programul școlar prevedea o oră specială antireligioasă. Prin nouile legi această oră a fost înlocuită cu corelația, care în fond ocupă și mai mult timp. Ea este ajutată mult și de literatura zisă artistică, scrisă după un anumit program.

Gimnastica și educația tehnică reprezintă știința

premilitară. Toată lumea școlărească învață mânuirea armelor, întrebuințarea măștilor de gaz, parașutismul, etc. Drept măsură de încurajare se dau anumite premii sau medalii. Școlile superioare cuprind chiar patru ore de știință militară. Din timp în timp se fac manevre, iar școala este socotită egală cu un batalion.

Inocularea acestor principii se face pe două căi: prin manuale didactice și societăți. Manualele cuprind în mare măsură și dezvoltarea sentimentului rusesc sub numele de patriotism sovietic. Bunăoară, la geografie sau geologie se arată bogățiile imense ale țării, avantajile pentru uniune și care țări capitaliste râvnesc aceste provincii. La fizică se demonstrează uzinele și alte bogății, iar la matematici - problemele sunt făcute numai din domeniul realizărilor sovietice. De pildă se arată câți stâlpi sunt pe calea ferată *Turnsil*, etc.

Este un sistem de patriotism specific rusesc, la care n'ajunsese regimul țarist. Metoda de mai sus este ajutată de organizații școlărești. Acestea sunt cam următoarele, mai de seamă:

- Cercul antireligios,
- Uniunea ateștilor militanți,
- Cercul politicei curente.

Cercul antireligios propagă lupta între tineri și bătrâni, cu deosebire între părinți și copii.

Uniunea ateștilor militanți cuprinde numai pe aceia care au rupt orice legătură cu religia.

Cercul politicei curente are menirea de a pregăti propagandiști, buni cunoscători ai țărilor străine. Fiecare elev își alege o țară. El are la dispoziție presa din care face tăeturi și le lipește pe o tablă mare. Apoi, odată la săptămână, informează publicul și pe cititori asupra mersului evenimentelor, cu precădere mișcările sociale.

La urmă profesorul de istorie schițează cele spuse și completează cu noi date.

Aulogovernarea școlară. Aceasta se compune din adunarea tuturor elevilor școlii, a cărei organ este *adunarea generală școlărească*. Iar consiliul suprem îl compune un comitet alcătuit din 10 - 15 elevi, împărțiți în secțiuni. Dar soarta întregii activități o au pionerii, în școala primară, și comsomoliștii în cea secundară și superioară. Din punct de vedere politic școlile de toate gradele sunt conduse de un comsomolist, adică comunist din rândurile tineretului, de cele mai multe ori fără nici o pregătire. El are un salariu mai mare ca învățătorul și dispune de elevi într-o măsură mai însemnată.

Corpul didactic. Corpul didactic este organizat în brigăzi, după specialitate sau după clase. Motivul acestei organizări este ajutorarea celor slabi de către cei mai bine pregătiți, dar scopul urmărit este ca fiecare să fie supravegheat.

Toți dascălii sunt datori să facă două planuri: unul zilnic și altul trimestrial. În planul zilnic ei trec detaliat lecția, arătând câte minute va vorbi despre cutare lucru și în ce va consta corelația. Fără acest plan nimeni nu poate începe lecția.

Planul reprezintă totodată și cazierul personal al fiecărui profesor. Celalt plan se face odată la trei luni și el este mai sumar.

Munca învățătorilor este foarte obositoare. În afară de școală ei sunt îndatorați să conducă întreaga activitate culturală, cât și cea cooperatisto-colectivă, chiar politică, sub supravegherea organelor respective. Această povară a ajuns atât de departe, încât titlul de învățător a devenit pejorativ.

Școala. Școala primară are patru clase. Dar deși există o proprie republică, cu populație românească covârșitoare, unde după Constituție, limba de stat este cea moldovenească, totuși avem numai 159 de școli primare moldovenești, cu 28.860 de elevi. Școala secundară este de două categorii: completă, cu zece ani de învățământ, cuprinzând și

cei patru ani de învățământ primar — și necomplectă, cu șapte ani numai. Abia acum guvernul sovietic a unificat școala de pe cuprinsul întregului teritoriu, restrângând libertățile căpătate în urma revoluției. După ultima legiferare învățământul devine unic și reintroduce în cea mai mare parte sistemul țarist, menit a rusifica toate națiile conlocuitoare. Pentru școlile moldovenești nu ajung manualele. Mai mulți copii învață pe o singură carte. Ele toate sunt traduse din rusește după un anumit tip. Iar pentru școlile secundare și cele superioare, aproape de loc nu există manuale moldovenești. Învățământul primar nu se predă peste tot ținutul în limba maternă. Sunt multe sate cu populație numai românească a căror copii sunt siliți să învețe limba ucrainiană. Guvernul central dela Moscova neglijează cu totul politica națională în republica Moldovenească, pe care a încredințat-o Chievlui. Din cauza aceasta mulți dascăli moldoveni și alți cărturari sunt deportați sau siliți de împrejurări a părăsi țara lor de baștină, găsind un refugiu în regiuni îndepărtate. Iar locul lor îl ocupă în primul rând ucrainenii, care impun nota lor de conduită. Printr'o greșală de politică internă, sovietele, în loc să atragă populațiile periferice, de naționalitate străină, pentru a-și asigura și menține temeinic teritoriile și pentru a forma un bloc unitar împotriva minorităților puternice, realizează tocmai lucruri contrare.

Cât privește învățământul superior, Republica Moldovenească are trei școli: Institutul agronomic ce pregătește un fel de agronomi, cu durata învățământului de patru ani; școala comunistă superioară, ce pregătește președinți de soviete sătești și de colhozuri cu durata învățământului de 2—3 ani și Institutul Pedagogic Moldovenesc, cu durata învățământului de patru ani, menit a pregăti învățători pentru satele moldovenești. Din lipsa de ele-

mente, institutul este ajutat și de un politehnicum moldovenesc la Balta. Dar învățământul se predă în limbile rusă și ucraineană. Numai limba maternă se bucură de această favoare. Felul însă și metoda de predare sunt atât de stâlcite, încât nu numai odată studenții moldoveni au protestat să li se dea profesori naționali și cărți pe limba lor.

În general, corpul didactic de toate gradele este foarte slab pregătit și plătit cu o leafă care cu greu ajunge numai pentru mâncare.

Limba. Inițierea Republicii Moldovenești a dat naștere la discuții aprinse cu privire la limba națională ce urma să fie adoptată de noul stat. Din cauza aceasta au luat naștere trei curente: româno-fil; română-fob și arhaic.

Reprezentanții primului curent, oameni cu vederi mai largi, cu cunoștinți asupra istoriei naționale, au opinat pentru alfabetul și limba cultă românească. Acest deziderat a fost susținut și de studenții moldoveni, care în anul școlar 1926—1927 urmau cursurile la Universitatea din Odesa.

Cuvântul lor însă nu era ținut în seamă. Curentul advers, cel oficial, era mai puternic. Unii din sânul acestui curent, evrei, visau comunismul; alții — țarismul. Alipirea Basarabiei la România i-a unit însă și pe unii și pe alții, întrucât prin introducerea limbei culte române, le alunecă terenul de sub picioare. Cu o vădită rea credință ei demonstau că Românii și Moldovenii sunt două popoare cu totul deosebite. Iar comuniștii români deși făceau parte din Comintern (Internaționala comunistă), nu aveau nici o autoritate; Argumentările lor erau privite ca a unor agenți ai guvernului român. Curentul arhaic era la modă pe atunci în toată Uniunea Sovietică. Reprezentantul său era basarabeanul L. A. Madan; de el s'au folosit cercurile anti-române pentru a rezolva problema culturii naționale.

După teoriile lui Madan limba cultă moldovenească a luat naștere numai odată cu înființarea Republicii Moldovenești; că înainte această literatură nu exista și că, în decursul istoriei sale, limba moldovenească s'a deosebit de cea munteană. Deaceia limba adevărată moldovenească este cea din mijlocul Basarabiei, rămasă în afară de orice influențe străine, ea trebuie luată ca bază și cultivată mai departe, ca limbă de stat. Moscova trimite la fața locului pe profesorul Serghievski, de origine etnică țigan, specialist în limbile romanice, deși pe cea Română n'o cunoaște. Acesta sprijină teoriile puerile a lui Madan și declară că transnistrienii trebuie să se declare dușmani înverșunați ai „limbii și literaturii României burgheze“.

În toiul acestor lupte, când în intimitate chiar și Madan era pentru limba română, susținătorii curentului advers sunt arestați sau deportați din mijlocul moldovenimei, unde se bucurau de încredere și aveau autoritate. Gramatica lui Buciușcan, comisar de pe vremuri la educația națională, este autodafiată și înlocuită cu aceia a lui Madan. Dar și acesta în grabă se trezește între ciocan și nicovală. Din teama de suspiciune, el înlătură chiar cele mai obicinuite cuvinte comune poporului Românesc. Astfel, în loc de sufragerie el scrie *mâncătoare*, pe motiv că acolo mănâncă lumea; în loc de *cravată*, scrie *gâtlăgău*; în loc de trândăvie, spune *nicăfacerea*, etc. Și pentru a uniformiza limba (!) el traduce în moldoveneasca populară, atât cuvintele rusești, cât chiar și pe cele internaționale. De pildă, în loc de samovar îi spune *vinguro-fierbător*, avionul capătă numele de *singuro-sburător*, ghelemelele se numesc *lăbiuțe*, iar accentul se chiamă *logitură*. Cuvântul de termometru îl botează prin călduro-măsurător, etc.

Dar această epocă de schimonosire a limbei a durat numai până în anul 1934, adică în decursul

primului plan cincinal. Poporul românesc era ținut pe loc, în afară de orice progres cultural. În cele din urmă s'a ridicat singur guvernul. Secția română a Cominternului părea să aibă un rol oarecare. Moldovenii dela cârmă, chiar cei înregistrați în partid își manifestau nemulțumirea pe față; ei spuneau că limba lui Madan este cea vorbită de moșu Gheorghe acuma o mie de ani în urmă și că transnistrienii nu pot progresa fără adoptarea limbei culte române. Ei se bazau pe doctrina lui Lenin de-a însuși din cultura burgheză rațională partea bună și superioară.

Guvernul central acceptând acest deziderat în cursul planului al doilea cultural cincinal (1934—1938), cărturarii s'au pus din nou pe muncă. Ori aceasta în realitate nu înseamnă aproape nimic. Sovietele au acceptat numai forma națională, iar fondul comunist. Totuși lucrurile păreau că se mai limpezesc. Ororile și persecuțiile păreau că au mai încetat. Dar pe neașteptate se produce sinuciderea lui Srâpnic, conducătorul educației naționale al Ucrainei. Sovietele îi intentează un proces de trădare, c'ar fi fost unit cu germanii pentru a proclama independența Ucrainei. Pe acest motiv în republica Moldovenească se arestează capii conducători. Se produce o panică în rândurile cărturarilor. Dar sub cuvântul de *latinizare* se lasă libertatea populației pentru a-și adopta cultura sa națională la fondul doctrinei comuniste. Ba chiar se intensifică propaganda pentru naționalizarea cadrelor și înlocuirea elementelor străine cu cele românești. În fond însă această nouă eră n'a fost decât o undiță pentru redeşeptarea sentimentului național al populației băștinașe și pentru a-i descoperi gândurile. În Iunie 1938 guvernul din Moscova a decretat înlocuirea scrisului românesc cu cel rusesc și înlăturarea cuvintelor românești, pe motiv că ar fi neînțelese de către Moldoveni (?).

Această hotărâre desvăluie scopul adevărat al regimului actual. Savanții lor singuri afirmă cu tărie comunitatea dintre populația românească de acolo și restul țării; dar în disprețul moralei, proclamă cu totul alta... Puțini cărturari care abia au prins dragoste de slova românească, indiferent chiar de felul cum se predă, sunt mutați cu serviciul în regiuni străine, sau deportați în Siberia. Iar locul lor îl ocupă tot felul de străini, care pentru prima dată iau contact cu Moldovenii; ei dețin destinele politice și administrative ale autohtonilor.

În fruntea tuturor așezămintelor de cultură stă *Institutul moldovenesc de cercetări științifice*, menit a deveni Academie de științe. Această instituție are menirea de a elabora regule gramaticale și lingvistice. Dar de fapt ea figurează numai pe fârtie. N'are nici un cărturar. Chiar membrii săi fondatori azi sunt deportați. Singurii care au prosperat, sunt doi evrei Solomon Lehtir, conducătorul secției literare, evreu din județul Soroca și Nuhăm sin Aron Narțov, evreu din județul Balta, de profesie tinichigiu și cojocar. Primul a adus din diferite arhive un imens material de documente cu privire la trecutul transnistrian. Dar în loc să le păstreze cu sfințenie, le-a aruncat în cea mai mare dezordine într'o cameră neîncuiată, din care cauză se împrăștie și se fură de către toată lumea, care are nevoie de maculatură. Apoi Lehtir și-a însușit aproape în întregime cărțile românești din biblioteca secției pe care o conduce.

Cel de al doilea, care-i și conducătorul efectiv al instituției, se mulțumește doară cu câte un articol pe an în presa locală, copiat din dicționarul enciclopedic rus. Nu este în stare să folosească nici măcar manuscrisele făcute de alții și pe care le are în păstrare-i. Au trecut cinci ani de zile de când a anunțat Istoria Transnistriei, fără însă a apărea o singură pagină.

Cultura națională, în condițiile inaugurate de soviete, nu se introduce în viață de elementele naționale, chiar dacă acestea dețin mari demnități în stat. Este un principiu elaborat de Stalin și care-i cu totul opus doctrinei lui Lenin. În fapt, pe această cale se deschid larg căile de rusificare a elementelor indigene, rămase în urmă până la revoluție. Această rusificare are mai multe căi de dezvoltare. Astfel, în limbă se urmărește înlocuirea cuvintelor românești cu cele rusești, cum soviet, în loc de sfat; comsomol în loc de tineret comunist; culac în loc de fruntaș; bedneac în loc de codaș, burjui în loc de gospodar etc. Această linie de conduită se aprofundează pe cale literară. Bunăoară nu este permis să se citească nici o carte despre România; nu se permite niciun fel de literatură, nici chiar cea pur științifică, sau altele, măcar bucăți, cum poezia lui Coșbuc „Noi vrem pământ“, deși reprezintă nota care le convine. Iar la puținele bucăți din Creangă, ascund originea autorului. Astfel Moldovenii sunt opriți să se cultive în limba lor. Ei au dreptul numai să citească și să învețe ceea ce se scrie în rusește, din care se traduc anume bucăți. Încât această pseudo-cultură națională nu le servește la nimic. Dacă nu i se dă voie să cunoască nimic din cultura națională, dacă după absolvirea școlii moldovenești este silit a învăța mai departe aceleași lucruri, dar în limba rusă sau ucrainiană, atunci fără voie, fiecare își pune întrebarea: la ce servește această cultură? Cu totul altfel însă stau alte popoare, cum: Cărienii, Armenii, Ucrainenii, Georgienii, Tătarii din Crimeea. Ei toți au introdus clasicii naționali, admiși în mod solemn de partidul comunist și de guvern. Moldovenii însă nu se bucură de acest drept. În schimb sunt îmbâcsiți cu traduceri din clasicii ruși. Lucrările de istorie asupra lor nu le sunt permise. Avem cazul concludent al academi-

cianului P. Musteață care, pentru un studiu despre *Patria și limba română*, a fost deportat întrucât a încercat să demonstreze științific că elementul dac a fost răspândit și dincolo de Nistru.

Literatura. Dar cu tot necazul acesta se măgăsește încă pe ici colo câte un tânăr, care își îni cercă condeiul, dând astfel naștere la o încercare de literatură proprie. Ea ne oglindește viața fraților transnistrieni, dar este silită să cânte regimul, mergând în tact cu cei din restul Uniunii. Iată bunăoară o poezie din acestea, luată la întâmplare, a cărui autor este moldoveanul Nistor Cabac, originar din satul Culnaia Veche, raionul Birzula, azi Cotovsc.

Buna ziua școală

Bună ziua, școală luminoasă,
Bucură-te clasă c'a venit,—
Vremea scumpă, ziua luminoasă,
Anul nou la tablă a eșit.

A venit cu ochi senini de soare
Tânărul prieten la 'nvățat
Tu să-i spui, să-i spui învățătoare,
Literale cum de pronunțat.

El va fi băiat cu disciplină
Și școlar va fi stăruitor
Să-i arăți condeiul cum să țină,
Spune-i să învețe binișor.

El pe tata îl iubește tare,
Mama nu mănâncă fără el.
Să-l iubești și tu, învățătoare,
Pe acest prieten mititel.

Să-i arăți pe harta colorată,
Mări albastre, munții luminoși.
Spune-i lui cum patria 'nstelată
S'a născut în anii furtunoși.

Spune-i de noroadele mărețe,
Despre Lenin — geniu înfocat.
Spune-i despre anii tinereței
Care nouă Stalin ni-a dat.

Buna ziua, școală luminoasă,
Bucură-te, clasă c'a venit —
Vrenea scumpă, ziua bucuroasă,
Anul nou la tablă a eșit.

Astăzi însă nimeni nu mai are curajul să scrie într'o asemenea limbă socotită românească, nu moldovenească (!).

Literații se grupează în *Uniunea scriitorilor moldoveni*, a cărei președinte este bulgarul Milev, din Basarabia, o nulitate ca literat și ca știință. Cere-rile de admitere în sânul acestei asociații, ca și procesele verbale ale desbaterilor se dresază în limba rusă și ucrainiană.

Republica moldovenească posedă o *Editură de stat a Moldovei*, cu sediul la Tiraspol, Balta și Ananiev. Acolo apar atât lucrările cât și presa de tot soiul. Din presa mai de seamă menționăm: *Moldova socialistă*, cotidian, oficiosul guvernului local și al partidului comunist. El este continuarea ziarului *Plugarul Roșu*; apare și în limba ucrainiană cu alt conținut. *Comsomolistul Moldovei* (apare și în ucrainiana) organul oficial al tineretului comunist. Apoi în fiecare capitală de raion, apare câte un ziar săptămânal de informație. Din perio-dice apar: *Octombrie*, revistă lunară, organul Uni-unii scriitorilor moldoveni. Este prost redactată, scoasă pe hârtie proastă și foarte slabă ca con-ținut. *Scânteia leninistă*, apare în format mic cu multe figuri și este destinată pentru educația co-piilor. Este cu mult însă inferioară revistelor si-milare dela noi din țară.

Teatrul. Teatrul de Stat al Moldovei a luat ființă în anul 1932, la Tiraspol. Anul următor el s'a contopit cu școala teatrală dela Odesa, for-

mând o secție moldovenească, cu curs de doi ani pentru pregătirea artiștilor moldoveni. Dar toate cursurile, afară de limba maternă, se predau în rusește. Primul profesor de limbă națională a fost învățătorul Moșanu, basarabean care din cauza vremurilor nu s'a putut reîntoarce în țară.

Lui sa succedat Baconschi, dar în grabă a fost înlăturat pe motiv că făcea prea mare românizare. Locul lui Baconschi apoi l'a ocupat Corneliu, pseudonim, ardelean. Dar fiindcă s'a ridicat împotriva persecuțiilor naționaliștilor moldoveni, arestați în masse în 1933, înlocuiți cu elemente străine și ignorante, publicând chiar și o scrisoare deschisă la adresa unui membru marcant al comitetului central al partidului dela Moscova, a fost arestat de agenții G. P. U.-ului împreună cu soția, deși făcea parte ca membru chiar din sânul comitetului de mai sus. Azi nu se știe nimic de soarta lui și a soției sale, o româncă foarte frumoasă, cunosătoare a mai multor limbi și care se bucura de mare simpatie printre populația locală.

Teatrul moldovenesc este condus de evreul Turcin, care n'are nimic comun cu arta.

După program artiștii trebuie să joace opt piese pe an și să realizeze un venit net de 60.000 lei. Altfel, artiștilor li se reține din salar diferența până la acoperirea acestei sumi.

Teatrul moldovenesc este ambulant, cutreerând satele și orașele. Țăranii sunt obligați să meargă la spectacole, întrucât acestea sunt angajate direct de autoritățile sătești cu impresarii, reținându-li-se astfel din oficiu costul biletului. In capitala Republicii Moldovenești însă trupa moldovenească de artiști nu joacă aproape de loc din cauza lipsei de artiști și de piese originale. Cele românești nu sunt permise. Toate piesele lor sunt traduceri din rusește sau din limba ucrainiană; deaceia lumea preferă să le audă în limba originală, jucate de artiști

veniți dela Harcov, Chiev sau Odesa. Dacă s'ar admite piesele naționale, cu tot farmecul lor, atunci toată lumea, chiar cea străină, s'ar interesa de ele.

Cererea artiștilor moldoveni de a da reprezentații în satele moldovenești din afara Republicei lor, cum Ucraina, Crimeea, Caucazia, cei din regiunea Donului, etc. n'a fost aprobată de guvernul sovietic. Purtarea proastă față de Moldoveni, lipsa de orice atenție chiar în creația artistică, face ca ei să-și găsească plasament în altă parte. Astfel cea mai bună artistă a teatrului de stat din Ucraina proclamată *eroină* și decorată cu cel mai înalt ordin (Lenin) este moldoveancă. Alți conaționali debutează pe scenele teatrului din Tiflis sau Moscova, ridicând prestigiul națiilor străine. Surorile Galin fiind rugate la un moment dat să vină la Tiraspol, au preferat să stea la Moscova, pe motiv că leașa este mică și suspiciune la orice pas.

Teatrul moldovenesc este clasat în categoria a patra, ultima, cea ce se resfrânge în măsură însemnată asupra existenței sale materiale.

Rolul său primordial este să înlocuiască biserica. În multe sate, chiar bisericile sunt transformate în săli de teatru. Deacea și dese reprezentatii în mijlocul sătenilor.

Stația de radio din Tiraspol, unde adeseori se aud cântările moldovenești din vioară ale lui Gheorghe Murgu, moldovean din Dubăsaj, altă dată cel mai căutat muzicant al nunților și petrecerilor din regiunea transnistriană, iarăș servește ca mijloc de înlocuire a bisericeii.

Capela cu numele de Doina, constituie corul de stat și este încredințată lui Pigrov.

Apoi toamna are loc olimpiada jocurilor și dansurilor naționale cu costumele lor. Cei mai abili dansatori și cântăreți trec prin raioane și ajung în capitala republicei, unde are loc concursul. Aice cei mai buni sunt premiați și trimiși la concursul

din întreaga Uniune, la Moscova. Anii trecuți, moldoveanul Covali, din partea de nord a republicii, a fost proclamat la Moscova cel mai bun artist popular. Necunoscând însă limba rusească, a trebuit să facă drumul lung însoțit de un translator.

Dintre dansurile naționale sunt vrednice de amintit: de joc (hora), uleandra (ciuleandra): Paraschița, Moldoveneasca.

Incheere. În concuzie, internaționalizarea înfăptuită de soviete, are de scop principal rusificarea grăbită a tuturor popoarelor din Uniunea Sovietică. Moldovenii astăzi sunt împărțiți și învrăjbiți prin noul sistem de politică internă ce li se aplică. Azi ei nu mai sunt cei de altă dată, când bunăoară un funcționar superior vorbea din sentiment în limba natală cu cel mai umil țăran. Sentimentul a dispărut, fiind înlocuit cu altceva. Dacă un moldovean face parte din partidul comunist moldoveanesc, el nu-l privește pe semenul său prin prizma națională a trecutului, ci prin cea de clasă, a prezentului. Astfel dacă conaționalul său este fiu de fruntaș (culac), atunci el nu va avea nici o considerație. Va fi persecutat în aceeași măsură cu altul, care nu-i moldovean. Iar altul, sărac, chiar dacă este străin ca nație, va fi mai bine primit și luat în considerație, decât acela, care-i moldovean, chiar sărac, dar ne-comunist.

Cauza acestei purtări însă, care nu se vede la toate popoarele din Uniunea sovietică, este lipsa de cunoaștere a trecutului românesc.

Iată de ce autoritatea sovietică urmărește cu atâta tenacitate ascunderea adevărului asupra comunității dintre noi, menit a le redeștepta simțul național și a le arăta că au o țară independentă, cu o cultură și civilizație proprie și că la origină se trag din cel mai vechi și civilizată popor din lume, Romanii.

Prin metoda de mai sus, sovietele urmăresc pro-

pagarea celei mai înverșunate uri împotriva fraților de aici. Când vine la noi cineva din conaționali noștri de acolo, cu idei preconcepute, și vede libertatea, frăția, comunitatea de limbă, credință și obiceiuri, rămâne uluit și nu-i vine a crede. Chiar dacă este trimis ca propagandist sovietic, el se convertește. Vocea sângelui este mai puternică decât orice postulat al internaționalei. Deaceia nu trebuie niciodată să pierdem din vedere împrejurările de mai sus și felul de educație ce se inoculează transnistrienilor cu atâta perseverență. Să avem însă și în noi morala supremă și puterea de convingere cu care vom răsturna orice bariere ce ni se pun în calea progresului și propășirii noastre naționale în drum spre unificarea sufletească cu frații de dincolo de Nistru. Credința și răbdarea ne vor duce la izbândă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Teritoriul	3
Bogățiile solului și subsolului	5
Viața și obiceiurile	6
Scurtă privire istorică	12
Organizarea de partid	15
Educația și învățământul	16
Autogovernarea școlară	18
Corpul didactic	18
Limba	20
Literatura	25
Teatrul	26
Incheiere	29

ALTE NUMERE DIN
CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
RELATIVE LA
ROMÂNII DE PESTE HOTARE

HAREA V. Români de peste
Nistru.

GEORGESCU I. Români din
Ungaria.

BUCUȚA EM. Români din
Bulgaria.

PAPAHAGI TACHE Macedo-
Români.

SMOCHINA N. P. Dănilă Apos-
tol, Hatmanul Cazacilor
de Don.

Fiecare număr Lei 8.

Cereți CATALOGUL general, trimis GRATUIT

A apărut

I. SIMIONESCU

TINERE, CUNOAȘTE-ȚI ȚARA

un îndreptar atractiv, adresat tuturor, scris
pe înțeles, asupra României.

Volum de 156 pagini, cu 100 figuri, 8 tabele. Lei 70.

CUPRINS: Cât e de mare România; Vecinii
Infățișarea pământului; Munții; Dea-
luri; Câmpii; Țării; Vremea; Apele
Viețuitoarele; Locuitorii; Caracterele
generale ale Poporului Românesc;
Energia românească; Sate - Orașe;
Cetăți, mănăstiri, biserici; Darurile
naturii; Munca pământului; Forța
motrice; Munca industrială; Tran-
sport și comerț; Trecut și viitor.

De acelaș autor :

TINERE,

CUNOAȘTE-ȚI ARBORII.

Ambele la „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

„CUNOSTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.	Nr.
17. Răstăcirii bolșeviste de MAIOR I. MIHAI.	49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.	50. Bienoragia sau sculamentul de DR. N. IOAN.
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de ART. GOROVEI.*	51. Practica agricolă de A. BEJENARIU.
24. Păstrarea cărnii de porc de G. GHEORGHIU.*	52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
29. Beția de DR. EMIL. GHEORGHIU.	53. Tifosul exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.*	54. Boalele animalelor de I. POPU CĂMPEANU.
36. Omul și societatea de AL. GIULEA.	55. Lucrări din pănușile de porumb de TITUS G. MINEA.
37. Bucătăria sătencei de MARIA GEN. DOBRESCU.*	56. Cartoful de I. POPU-CĂMPEANU.
38. Sfeca de zahar de C. LACRIȚEANU.	57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD.
39. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.	58. Lucrări din paa și sorg de TITUS G. MINEA.
40. Friguri de baltă de DR. T. DUMITRESCU.	59. Insectele vătămătoare pentru arborii noștri roditori de GH. FIȚESCU.*
41. Banul de A. GIULEA.	60. Vaca cu lapte de M. GĂTAN.*
42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.	61. Mierea și Ceara de CONST. IONESCU CRISTEȘTI.*
43. Lămurirea calendarului de A. GIULEA.	62. Indrumări agricole de C. IONESCU CRISTEȘTI.*
44. Conjunctivita granuloasă de DR. GLĂVAN.	63. Creșterea păsărilor de PETRONIUS BEJAN.*
45. Burueni de leac de A. VOLANSCHI.	64. 101 feluri din ouă de SANDA MARIN*
46. Sfaturi casnice de MAICA RALUCA.	65. Plante de nutreț de PETRONIUS BEJAN.*
47. Cultura tomatelor de I. ISVORAN.	66. Lămurirea constituției celei noi de A. GOROVEI.*
48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALUCA.	

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.	Nr.
3. Munții Apuseni de M. DAVIO.*	27. Valea Jiului din Ardeal de P. HORSSU-LONGIN.
5. Bucovina de I. SIMIONESCU.*	28. Țara Bârsei de N. OREHIDAN.
6. Basarabia de G. NĂSTASE.*	29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.*	30. Macedo-Românii de TACHE-PAPAHAGI.
10. Viața în adâncul mării de C. MOTAȘ.	31. Românii din Banatul Jugoslav de PR. BIZEREA.
11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.*	32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.*
14. Românii de peste Nistru de V. HAREA.*	33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
16. Lituania de G. NĂSTASE.	34. Maramureșul de GH. VORNICU.
19. Românii din Ungaria de I. GEORGESCU.	35. Austria de I. SIMIONESCU.
20. Jud. Turda Arieș de I. MUREȘEANU.	36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
21. Țara Hațegului de GAVRIL TODICA.	37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
22. Spiru C. Haret de I. SIMIONESCU.	38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
23. Danemarca de MASDA D. NICOLAESCU.	39. Biajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.*
24. N. Millescu în China de I. SIMIONESCU.	40. Marea Neagră de DR. I. LEȚI.
25. Cetățiii moldovenești de pe Nistru de APOSTOL D. CULEA.	41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.
26. Românii din Bulgaria de EM. BUCUȚA.	42. Din Norvegia de I. CONEA.*
	43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. ROSETTI.*
	44. Japonia de I. SIMIONESCU.

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

45. **Olarul Savant** de I. SIMIONESCU.*
46. **Intr'o mănăstire din Himalaya** de MIRCEA ELIADE.*
47. **Dănilă Apostol** de N. P. SMOCHINĂ.*
48. **Govora și Călimănești** de I. SIMIONESCU.*
49. **Sgările norii New-Yorkului** de PETRU COMARNESCU.*
50. **Nicolae Bălcescu** de V. SASSU.*
51. **Țara visurilor împietrite (EGIPTUL)** de MIRCEA HEROVANU.*
52. **Gh. I. Donici** de GEN. R. R. ROSETTI.*
53. **A. Odobescu** de AL. TZIGARA - SAMURÇAȘ.*
54. **Banatul** de PROF. D. IZVERNIEANU.*
55. **Țara Zarandului** de G. CAMBER.*
56. **Iordache Golescu** de N. BĂNESCU.*
57. **Bucureștii** de V. MIHĂILESCU.*
58. **Turismul** de AUREL PIȚU.*
59. **Abisinia** de I. SIMIONESCU.*

Nr.

60. **Polonia** de I. SIMIONESCU.*
61. **Date istorice și culturale din România** de CRONICAR.*
62. **Carmen-Sylva (TEKIRGHIOI)** de DR. COCA ODESEANU.*
63. **Gh. Coșbuc** de V. M. SASSU.*
64. **A. Philippide** de I. JORDAN.*
65. **N. Gane** de A. GOROVEI.*
66. **Lecturi geografice.—Asia** de I. SIMIONESCU.*
67. **N. Machiavelli** de VL. BOANTA.*
68. **Gh. Lazăr** de PAUL PAPADOPOUL.*
69. **I. Urban-Jarnik** de A. GOROVEI.*
70. **G. Enescu** de M. COSTIN.*
71. **Dr. C. I. Istrati** de C. KIRIȚESCU.*
72. **Alexandru Vlahuță** de V. M. SASSU.*
73. **Vasile Pârvan** de I. ANDRIEȘESCU.*
74. **Ion Creangă** pedagog și învățător de V. GHEȚEA.*
75. **Republica Moldovenească a Sovietelor** de N. P. SMOCHINĂ
76. **Panait Cerna** de LUCIAN PREDESCU

Seria D. „ȘTIINȚA APLICATĂ“

Nr.

1. **Fabricarea săpunului** de A. SCHORR.
2. **Motorul Diesel** de ING. CASETTI.*
3. **Industria Parfumului** de E. SEVERIN.
- 4—5. **Aerul lichid** de ILIE MATEI.
6. **Industria Azotului** de L. CATON.
- 7—9. **Locomotiva** de ING. CASETTI.
10. **Aeroplanul** de DR. V. ANASTASIU.
11. **Baloane și dirijabile** de C. MIHĂILESCU
12. **Betonul Armat** de ING. N. GANEA.
13. **Șirli și trenuri** de G. ȘIADBEI.
16. **Tiparul** de VASILE ROMANESCU.
17. **Ca se scoate din cărbuni** de C. V. GHEORGHIU.
18. **Industria materilor colorante** de G. A. FLOREA.
19. **Fotografia** de CĂP. DR. M. ZAPAN.
20. **Industria zahărului** de G. I. BĂBOIANU.

Nr.

21. **Șase montaje de radio** de CĂP. DR. M. ZAPAN
22. **Cinematografia** de CĂP. M. ZAPAN
23. **Automobilul** de CĂPIT. DE AVIAȚIE M. PĂNTAZI.
24. **Fabricarea sticlei** de G. A. FLOREA
25. **Gazele otrăvitoare** de CĂP. DR. M. ZAPAN.*
26. **Împăierea păsărilor** de N. C. PĂNESCU.*
27. **Legatul cărților** de I. CARAMALĂU.*
28. **Înotul** de P. EPUREANU.*
29. **Scoaterea petelor** de VICTORIA A. VELCULESCU.*
30. **Cum navigă corabiele** de SPARDECK.*
31. **Planorul** de ING. B. LIPOVAN.*
32. **„Cartea Românească“** de I. SIMIONESCU.*

RĂSPÂNDIȚI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Este cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin ieftinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor, la ori ce vârstă, căci e instructivă, educativă și practică.